

**ALEKSANDRA STACHAK, SYLWIA JURZYK-NORDLÖW,
MAŁGORZATA NOWAKOWSKA**

**Drzewa i krzewy parków wiejskich w południowo-zachodniej części
województwa zachodniopomorskiego – między Odrą a Myśłą**

Trees and shrubs of rural parks in the South-Western part of West Pomeranian
Voivodeship – between the Odra and the Myśła rivers

Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni, Zachodniopomorski Uniwersytet
Technologiczny w Szczecinie
Department of Dendrology and Landscape Architecture, West Pomeranian University of Technology
ul. Janosika 8, 71-424 Szczecin, Poland
e-mail: malgorzata.nowakowska@zut.edu.pl

Received: 10 May 2009, Accepted: 8 September 2009

ABSTRACT: In 42 rural parks studied in years 1999 and 2000, and subsequently in years 2006 and 2007, 262 taxa and culta of trees and shrubs were recorded. The major constituents of tree stand are native deciduous trees. Rarely encountered are the following taxa: *Abies concolor* 'Violacea', *A. procera*, *Araucaria araucana*, *Cedrus libani*, *Chamaecyparis lawsoniana*, *Ch. nootkatensis*, *Ch. pisifera*, *Ginkgo biloba*, *Juniperus virginiana*, *Metasequoia glyptostroboides*, *Picea omorika*, *Platanus orientalis*, *Pinus ponderosa*, *P. wallichiana*, *Sciadopitys verticillata*, *Sequoiadendron giganteum*, *Taxodium distichum*, *Thuja plicata*, *Th. standishii*, *Thujopsis dolabrata* 'Variegata', *Tsuga canadensis*, *Aesculus flava*, *Ailanthus altissima*, *Castanea sativa*, *Catalpa bignonioides*, *C. xerubescens*, *C. speciosa*, *Celtis occidentalis*, *Cotinus coggygia* 'Rubrifolius', *Cornus controversa*, *Fagus sylvatica* 'Asplenifolia', *Fraxinus americana*, *Gleditsia triacanthos*, *J. cinerea*, *Juglans ailantifolia*, *J. nigra*, *Liriodendron tulipifera*, *Magnolia acuminata*, *M. x soulangeana*, *P. orientalis*, *Populus trichocarpa*, *Robinia viscosa*, *Sophora japonica*, *Syringa meyeri*, *T. 'Euchlora'*, *Tilia americana*, *T. tomentosa* 'Pendula' *Q. palustris*, *Quercus cerris*.

Key words: dendrology, rural parks, West Pomerania

Wstęp i metody

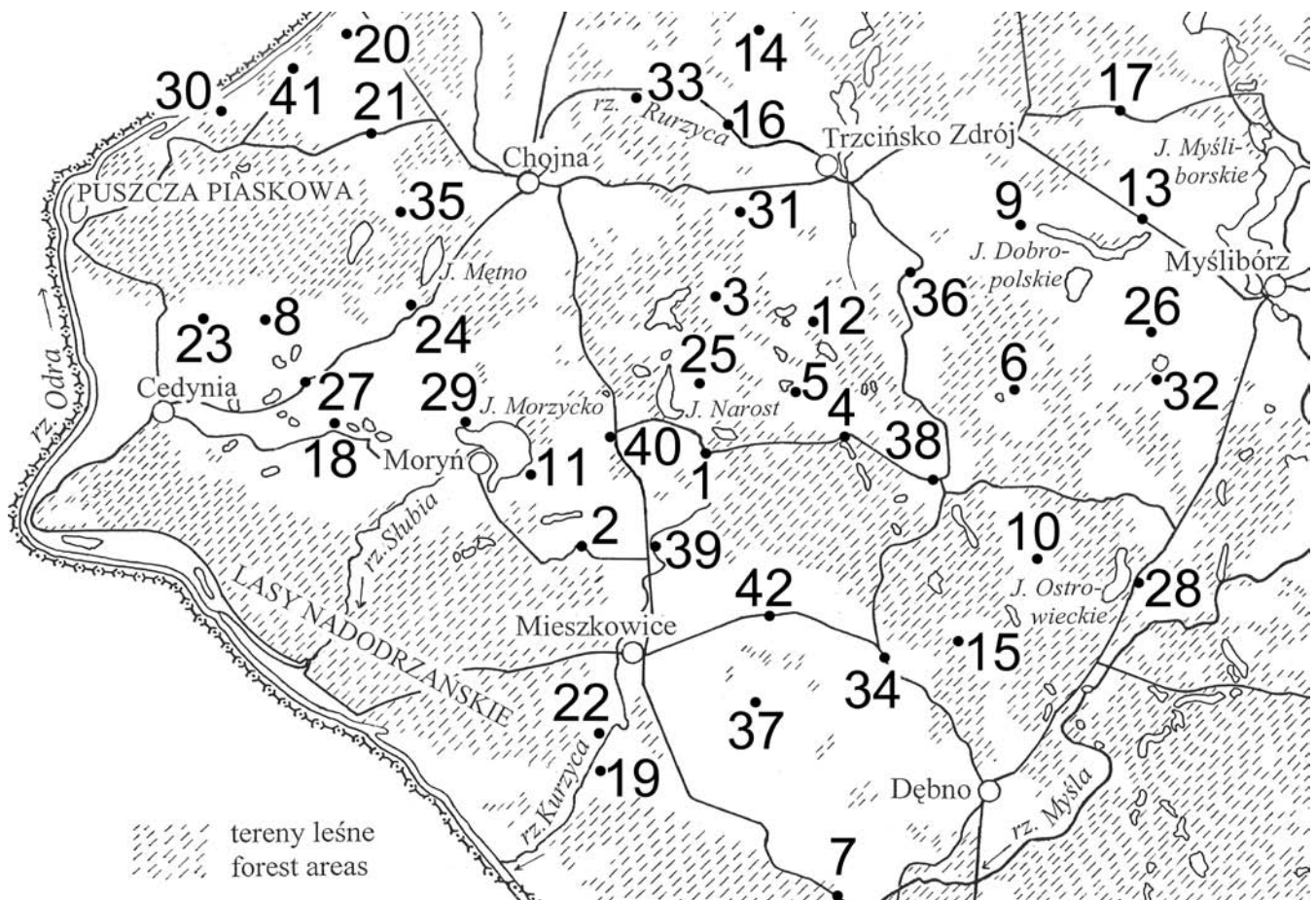
Parki wiejskie byłego Województwa Szczecińskiego były badane w latach 1959-61 i opisane przez Sienicką i Kownasa (1963). W niniejszym opracowaniu przedstawiono wyniki badań stanu zadrzewienia parków – z lat 1999 i 2000, skorygowane w latach 2006 i 2007 – na obszarze Pojezierza Myśliborskiego i Równiny Gorzowskiej, w okolicy takich miast, jak Dębno, Mieszkowice, Moryń, Cedynia, Chojna, Trzecińsko Zdrój i Myślibórz.

W każdym parku dokonano przeglądu rosnących drzew i krzewów, oznaczając gatunki i odmiany. Znaczne zarosnięcie parków utrudniało lub uniemożliwiało dokonanie pomiarów drzew i ich sfotografowanie. Zmierzone więc obwód pnia niektórych drzew, zwłaszcza cennych ze względu

na osiągnięte wielkości. Obwód pnia mierzono na wysokości 130 cm nad powierzchnią gleby lub na innej wysokości (co odnotowano w tabeli 2). Wyniki badań zestawiono w tabelach. Nazewnictwo roślin oparto o Index Plantarum (Węglarski 2004).

Ogólna charakterystyka parków

W niniejszym opracowaniu zaprezentowano 42 parki (ryc. 1), z których większość była niegdyś częścią założeń dworskich (park w Chwarszczanach znajduje się w sąsiedztwie kaplicy i zabudowań gospodarczych centrum administracyjnego zakonu templariuszy i joannitów). Większość z nich po II wojnie światowej została przejęta przez Państwowe Gospodarstwa Rolne; przeważnie pozostawały bez

Ryc. 1. Lokalizacja wsi
Fig. 1. The location of Villages

Wsie (numery), w których są opisane parki/Villages (numbers) where the described parks are located:

1 – Białęgi, 2 – Bielin, 3 – Brwice, 4 – Chełm Dolny, 5 – Chełm Górny, 6 – Chłopowo, 7 – Chwarszczany, 8 – Czachów, 9 – Dobropole, 10 – Dyszno, 11 – Gądno, 12 – Gogolice, 13 – Golenice, 14 – Grzybno, 15 – Grzymiradz, 16 – Kamienny Jaz, 17 – Kierzków, 18 – Kłępicz, 19 – Kłósów, 20 – Krajinik Górny, 21 – Krzymów, 22 – Kurzycko, 23 – Lubiechów Górny, 24 – Mętno Małe, 25 – Narost, 26 – Nawrocko, 27 – Orzechów, 28 – Ostrowiec, 29 – Przyjezierze, 30 – Raduń, 31 – Rosnowo, 32 – Rościna, 33 – Rurka, 34 – Smolnica, 35 – Stoki, 36 – Stołeczna, 37 – Troszyn, 38 – Warnice, 39 – Wierzchlas, 40 – Witnica, 41 – Zatoń Dolna, 42 – Zielin

opieki. Obecnie niektóre z nich stanowią własność prywatną. Szesnaście z tych parków nie było przedmiotem badań Sienickiej i Kownasa (1963). Są to parki we wsiach Brwice, Chełm Górny, Chwarszczany, Dobropole, Kierzków, Kłępicz, Kłósów, Orzechów, Przyjezierze, Raduń, Rosnowo, Troszyn, Warnice, Wierzchlas, Zatoń Dolna, Zielin.

W niektórych założeniach dworskich zachowały się pałace lub mniej okazałe dwory. Jest tak w Bielinie (w otoczeniu dworu rosną nie tylko stare, lecz również młode okazy drzew i krzewów), w Chełmie Górnym, gdzie znajduje się interesujące założenie dworsko-parkowe (ryc. 2) z odremontowanym pałacem i dużym gazonem ze stawem otoczonym półkoliście rzędami drzew – lip z jednej strony i kasztanowców po stronie przeciwnej; z parkiem po przeciwnej stronie pałacu, następnie w Gogolicach, Grzybnie, Grzymiradzu, w Kamiennym Jazie, Kierzkowie, Kłósowie (tu pałac i zabudowania gospodarcze są w części zrujnowane), w Krzymowie, Lubiechowie Górnym (gdzie pałac odremontowano), w Rościnnie, Rurce, Smolnicy (w pałacu mieści się Zespół Szkół), we wsi Stoki (dwór sąsiaduje

z parkiem o zachowanym układzie przestrzennym, rozciągającym się na terenie o zróżnicowanej powierzchni), w Stołecznej, we wsiach Warnice i Witnica (tutaj park znajduje się przy zniszczonym pałacu, niegdyś z gazonem od frontu) oraz w Zielinie (gdzie przed pałacem, mieszczącym szkołę podstawową, jest gazon ze starymi głogami i młodymi okazami drzew i krzewów, a w sąsiedztwie rozciąga się park). Zabudowania gospodarcze – ceglane lub kamienno-ceglane – zachowały się w większości założen dworskich.

Zaprezentowane parki dworskie są w większości bardzo zaniedbane, o zatartym dawnym układzie przestrzennym, zarośnięte samosiewami, głównie drzew krajowych. W wielu z nich zachowały się aleje (grabowe, lipowe, z klonów, kasztanowców, jesionowe, z buka pospolitego, mieszane, czasem z drzew owocowych) lub ciągną się rzędy drzew, na przykład dębu szypułkowego. Są resztki żywopłotów, najczęściej ze śnieguliczki białej. W wielu parkach jest dużo bluszczu pospolitego.

Drzewa i krzewy

W 42 parkach, zlokalizowanych między Odrą a Myśłą, zarejestrowano drzewa i krzewy 262 gatunków i odmian, w tym 58 nagonasiennych. W poszczególnych parkach rosną drzewa i krzewy należące do 12-70 gatunków i odmian, najmniej we wsi Ostrowiec a najwięcej w Witnicy i, niewiele mniej, w parkach wsi Troszyn, Lubiechów Górny, Chełm Górny, Bielin i Stoki (60-68 gatunków i odmian).

Z nagonasiennych najczęściej spotykamy: *Picea abies* (w 34 parkach), *Pseudotsuga menziesii* (w 21 parkach), *Taxus baccata* (w 20 parkach). Są tu również drzewa gatunków rzadziej uprawianych w Polsce: *Ginkgo biloba* (w parkach Krajnika Górnego i Lubiechowa Górnego, gdzie rośnie stare drzewo z naroślami „czy-czi”), *Abies procera* (w Czachowie), *Tsuga canadensis* (w Czachowie, Gogolicach i Narosćie), *Picea orientalis* (we wsiach Czachów i Gądno), *Picea omorika*, *Pinus wallichiana*, *Metasequoia glyptostroboides* i *Sciadopitys verticillata* (w Lubiechowie Górnym – trzy ostatnie rośliny to okazy młode), *Pinus ponderosa* (młode okazy we wsi Stoki), *Larix kaempferi*, *Cedrus libani* oraz *Araucaria araucana* (w Chełmie Górnym; dwa ostatnie gatunki – to rośliny młode), *Sequoiadendron giganteum* (w parku we wsi Brwice rośnie najstarszy okaz w Polsce, ryc. 3; we wsi Stoki mamy młode drzewo), *Taxodium distichum* (w Witnicy, w Bielinie – stare drzewo z pneumatoforami), *Thuja standishii* (w Bielinie – stare drzewo), *Thujopsis dolabrata* ‘Variegata’ (w Smolnicy).

Głównymi składnikami drzewostanu parków są krajowe drzewa okrytonasienne, a najczęściej *Quercus robur* i *Acer platanoides* (rosną we wszystkich 42 parkach), *Tilia platyphyllos* (w 41 parkach), *Ulmus laevis*, *Tilia cordata* i *Fraxinus excelsior* (w 40 parkach), *Acer pseudoplatanus* (w 39 parkach), *Fagus sylvatica* (w 38 parkach), *Ulmus glabra* (w 36 parkach), *Carpinus betulus* (w 35 parkach). Do naj-

częstszych drzew obcego pochodzenia należy *Aesculus hippocastanum* (w 40 parkach), *Robinia pseudoacacia* (w 29 parkach) i *Quercus rubra* (w 22 parkach).

Z krzewów najczęściej występuje *Sambucus nigra* (w 36 parkach; czasem w postaci drzewka), *Symphoricarpos albus* (w 35 parkach), *Acer campestre* (w 30 parkach; także jako drzewo) i *Euonymus europaeus* (w 30 parkach), *Cornus sanguinea* (w 29 parkach), *Crataegus monogyna* (w 25 parkach) i *Rhamnus catharticus* (w 24 parkach) – trzy ostatnie rośliny rosną czasem w postaci drzewek. Przeważnie w pobliżu zabudowań rosną: *Cornus mas* (w 37 parkach), *Forsythia xintermedia* (w 26 parkach) i *Syringa vulgaris* (w 21 parkach). *Hedera helix* jest powszechnie spotykanym pnączem, rośnie w 27 parkach.

Z rzadziej uprawianych okrytonasiennych rosną na przykład: *Magnolia acuminata* i *Fagus sylvatica* ‘Asplenifolia’ (w Krzymowie), *Liriodendron tulipifera* (we wsi Nawrocko), *Berberis julianae*, *Juglans ailantifolia* i *Catalpa Íerubescens* (w Smolnicy), *Berberis verruculosa* (w Lubiechowie Górnym), *Juglans cinerea* (w parku we wsi Zielin), *Juglans nigra* (we wsiach Golenice i Narost), *Castanea sativa* (we wsiach Czachów, Krajnik Górny i Stoki), *Platanus orientalis*, *Quercus cerris*, *Syringa emodi*, *Catalpa bignonioides* i *C. speciosa* (w Krajniku Górnym), *Quercus palustris* (we wsi Stoki), *Cornus controversa* (we wsiach Kurzycko i Troszyn), *Betula papyrifera* (we wsi Mętno Małe), *Populus trichocarpa* (we wsi Warnice), *Tilia tomentosa* ‘Pendula’ (we wsiach Dobropole, Golenice, Kłepicz, Stoki, Troszyn i Witnica), *Celtis occidentalis* (w Troszynie), *Amelanchier alnifolia* (we wsi Rosnowo), *A. lamarckii* i *A. spicata* (w Brwicach i Rosnowie), *Sophora japonica* (w Lubiechowie Górnym i Stokach), *Robinia viscosa* (w Krzymowie i Stokach), *Gleditsia triacanthos* (we wsiach Bielin, Krajnik Górny, Mętno Małe, Narost i Stoki), *Acer saccharinum* ‘Laciniatum Wieri’ (we wsi Stołeczna), *Aesculus flava*

Ryc. 2. Pałac w Chełmie Górnym
(fot. M. Nowakowska)
Fig. 2. The palace in Chełm
Górny
(phot. by M. Nowakowska)

Ryc. 3. *Sequoiadendron giganteum* w Brwicach (fot. M. Nowakowska)
Fig. 3. *Sequoiadendron giganteum* in Brwice (phot. by M. Nowakowska)

(we wsiach Dyszno, Krajnik Górny, Warnice), *Cotinus coggygria* 'Rubrifolius' i *Syringa meyeri* (w Chełmie Górnym), *Fraxinus americana* (w Bielinie i Krajniku Górnym).

Niektóre drzewa i krzewy rosnące w omawianych parkach nie były w nich odnotowane przez Sienicką i Kornasę (1963), choć są to czasem okazy stare, na przykład *Thuja standishii* w Bielinie, *Platanus orientalis* w Krajniku

Górnym, *Crataegus pedicellata* i *Sophora japonica* we wsi Stoki, *Aesculus flava* w Dysznie, *Cornus controversa* w Kurzycku.

Z drzew i krzewów podanych przez Sienicką i Kornasę (1963) nie odnaleziono takich roślin jak *Abies alba* w Chełmie Dolnym, *A. amabilis* w Naroście, *Magnolia* sp. w Dysznie, *Platanus orientalis* var. *digitata*, *Quercus coccinea* oraz *Clematis alpina* i *C. ×jackmanii* w Krajniku Górnym, *Juglans nigra* i *Gleditschia triacanthos* w Smolnicy, *Aesculus neglecta* w Bielinie, *A. pavia* w Nawrocku, *Catalpa bignonioides* w Lubiechowie Górnym.

Drzewa często osiągnęły wymiary pomnikowe lub do nich zbliżone, zgodnie z normami podanymi przez Majdeckiego (1993). W badanych parkach stan zdrowotny większości drzew liściastych jest dobry, choć same parki – z nielicznymi wyjątkami – są bardzo zaniedbane. Jest dużo siewek i podrostu drzew krajowych (dębów, buków, lip, klonów) oraz niektórych drzew obcego pochodzenia (na przykład dębu czerwonego). Tylko niektóre drzewa liściaste mają próchniejące lub wypróchniałe pnie. Zmiany chorobowe, spowodowane przede wszystkim przez szrotówka kasztanowcowiaczka (*Cameraria ohridella*), wykazują kasztanowce. Stan zdrowotny drzew iglastych jest znacznie gorszy, wiele z nich zamiera, na przykład *Abies alba* i *A. nordmanniana*, *Tsuga canadensis*, *Picea pungens*, *Pinus strobus*, niektóre okazy cyprysików – *Chamaecyparis lawsoniana* i *Ch. pisifera*.

Literatura

- MAJDECKI L., 1993. Ochrona i konserwacja zabytkowych założeń ogrodowych. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SIENICKA A., KOWNAS S., 1963. Parki wiejskie województwa szczecińskiego. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Szczecin.
- WĘGLARSKI K. (red.), 2004. Index Plantarum. Hortus Botanicus Universitatis Posnaniensis, Poznań.

Tabela 1 – Table 1

Wykaz drzew i krzewów 42 parków wiejskich między Odrą a Myśłą
A register of trees and shrubs recorded in 42 rural parks between the Odra and the Myśła rivers

Gatunek, odmiana/Species, cultivars	Parki/Parks	Razem/Total
Gymnospermae		
<i>Abies alba</i> Mill.	12, 13, 14, 23	4
<i>Abies concolor</i> (Gordon et Glend)Lindl. ex Hildebr.	5, 23, 24, 25, 32, 34, 35, 40	8
<i>Abies concolor</i> 'Violacea'	23	1
<i>Abies koreana</i> E. H. Wilson	35	1
<i>Abies nordmanniana</i> (Steven) Spach	5, 6, 23, 25, 34, 35	6
<i>Abies procera</i> Rehder	8	1
<i>Araucaria araucana</i> (Molina) K. Koch	5	1
<i>Cedrus libani</i> A. Rich.	5	1
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl.	5, 20, 33, 34, 42	5
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> 'Alumii'	5, 23, 34	3
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> 'Ellwoodii'	34	1
<i>Chamaecyparis nootkatensis</i> (D. Don) Spach	8, 21, 25	3
<i>Chamaecyparis nootkatensis</i> 'Pendula'	20	1
<i>Chamaecyparis pisifera</i> (Siebold et Zucc.) Endl.	8, 12, 13, 18, 20, 25	6
<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Boulevard'	34	1
<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Plumosa'	5, 21	2

<i>Ginkgo biloba</i> L.	20, 23	2
<i>Juniperus communis</i> L. 'Hibernica'	34	1
<i>Juniperus xpfitzeriana</i> (L. Spaeth) P. A. Schmidt 'Wilhelm Pfitzer'	14	1
<i>Juniperus sabina</i> L.	2, 23, 34	3
<i>Juniperus virginiana</i> L.	34, 37	2
<i>Juniperus virginiana</i> 'Glaucu'	35	1
<i>Larix decidua</i> Mill.	2, 5, 10, 14, 16, 19, 23, 25, 26, 34, 35, 36	12
<i>Larix kaempferi</i> (Lamb.) Carrière	5	1
<i>Metasequoia glyptostroboides</i> Hu et W.C.Cheng	23	1
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	1, 2, 3, 4, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42	34
<i>Picea abies</i> 'Falcato-viminalis'	25, 27, 42	3
<i>Picea abies</i> 'Viminalis'	19, 25, 42	3
<i>Picea omorika</i> (Pančić) Purk.	23	1
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	8, 11	2
<i>Picea pungens</i> Engel.	8, 14, 19, 20, 23, 25, 31, 34, 35	9
<i>Picea pungens</i> f. <i>glauca</i> Beissn.	35, 42	2
<i>Pinus mugo</i> Turra	23	1
<i>Pinus nigra</i> J. F. Arnold	12, 13, 23, 26, 30, 34, 37	7
<i>Pinus ponderosa</i> Douglas ex Lawson et C.Lawson	35	1
<i>Pinus strobus</i> L.	8, 13, 14, 19, 22, 23, 24, 25, 34	9
<i>Pinus sylvestris</i> L.	19, 23, 34, 35, 41	5
<i>Pinus wallichiana</i> A. B. Jacks.	23	1
<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	1, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 20, 22, 24, 25, 30, 31, 32, 35, 37, 40, 42	21
<i>Pseudotsuga menziesii</i> var. <i>glauca</i> (Mayr) Franco	15, 25, 40	3
<i>Pseudotsuga menziesii</i> 'Pendula'	11, 40	2
<i>Sciadopitys verticillata</i> (Thunb.) Siebold et Zucc.	23	1
<i>Sequoiadendron giganteum</i> (Lindl.) J. Buchholz	3, 35	2
<i>Taxodium distichum</i> (L.) Rich.	2, 40	2
<i>Taxus baccata</i> L.	2, 4, 5, 11, 13, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 30, 32, 34, 37, 38, 40, 41	20
<i>Taxus baccata</i> 'Dovastoniana'	40	1
<i>Taxus baccata</i> 'Fastigiata'	5, 34, 42	3
<i>Thuja occidentalis</i> L.	5, 13, 18, 25, 26, 33, 34, 35, 40	9
<i>Thuja occidentalis</i> 'Aurescens'	34	1
<i>Thuja occidentalis</i> 'Fastigiata'	34	1
<i>Thuja occidentalis</i> 'Wagneri'	42	1
<i>Thuja occidentalis</i> 'Wareana Lutescens'	35	1
<i>Thuja orientalis</i> L.	8, 18, 22	3
<i>Thuja orientalis</i> 'Aurea'	35	1
<i>Thuja plicata</i> Donn ex D.Don	2, 25, 40, 42	4
<i>Thuja standishii</i> (Gordon) Carrière	2	1
<i>Thujopsis dolabrata</i> (L.f.) Siebold et Zucc. 'Variegata'	34	1
<i>Tsuga canadensis</i> (L.) Carrière	8, 12, 25	3
Angiospermae		
<i>Acer campestre</i> L.	1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 30, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42	30
<i>Acer campestre</i> f. <i>suberosa</i> Dumort.	2	1
<i>Acer negundo</i> L.	2, 6, 7, 11, 13, 17, 19, 22, 26, 27, 36, 40	12
<i>Acer negundo</i> 'Argenteovariegatum'	5	1
<i>Acer negundo</i> 'Variegatum'	2	1
<i>Acer platanoides</i> L.	Wszystkie parki – all parks	42
<i>Acer platanoides</i> 'Crimson King'	10	1
<i>Acer platanoides</i> 'Schwedleri'	3, 9, 10, 14, 20, 21, 30, 37, 38	9
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Nie zarejestrowano tylko w parkach 17, 30, 41 They were not recorded in 17, 30 and 41 parks only	39
<i>Acer pseudoplatanus</i> 'Atropurpureum'	1, 3, 6, 8, 9, 12, 15, 16, 19, 25, 32, 35, 36, 37, 39, 40, 42	17
<i>Acer pseudoplatanus</i> 'Leopoldii'	3, 4, 19	3
<i>Acer saccharinum</i> L.	35, 36	2
<i>Acer saccharinum</i> 'Laciniatum Wieri'	36	1
<i>Aesculus ícarnea</i> Hayne	2, 3, 13, 15, 16, 20, 25, 26, 32, 33, 35, 36, 38, 40	14
<i>Aesculus flava</i> Sol.	10, 20, 38	3

<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Nie zarejestrowano tylko w parkach 4 i 41 They were not recorded in 4 and 41 parks only	40
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	21, 34	2
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	2, 3, 5, 7, 10, 11, 16, 18, 19, 21, 22, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42	19
<i>Amelanchier alnifolia</i> (Nutt.) Nutt.	31	1
<i>Amelanchier lamarckii</i> F. G. Schroed.	3, 31	2
<i>Amelanchier spicata</i> (Lam.) K. Koch	3, 31	2
<i>Amorpha fruticosa</i> L.	11, 19	2
<i>Aristolochia macrophylla</i> Lam.	23	1
<i>Berberis julianae</i> C. K. Schneid.	34	1
<i>Berberis thunbergii</i> DC.	23, 34	2
<i>Berberis thunbergii</i> 'Atropurpurea'	5, 34	2
<i>Berberis verruculosa</i> Hemsl. et E.H.Wilson	23	1
<i>Berberis vulgaris</i> L.	34	1
<i>Berberis vulgaris</i> 'Atropurpurea'	34	1
<i>Betula papyrifera</i> Marsh.	24	1
<i>Betula pendula</i> Roth	2, 3, 11, 14, 18, 19, 21, 24, 26, 29, 33, 36, 37, 39, 40	15
<i>Betula pendula</i> 'Youngii'	23	1
<i>Buxus sempervirens</i> L.	14, 23, 34, 42	4
<i>Buxus sempervirens</i> 'Angustifolia'	23	1
<i>Caragana arborescens</i> Lam.	26, 34, 40	3
<i>Carpinus betulus</i> L.	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42	35
<i>Castanea sativa</i> Mill.	8, 20, 35	3
<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	20	1
<i>Catalpa xerubescens</i> Carrière	34	1
<i>Catalpa speciosa</i> (Warder ex Barney) Engelm.	20	1
<i>Celastrus orbiculatus</i> Thunb.	23	1
<i>Celtis occidentalis</i> L.	37	1
<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl. ex Spach	2	1
<i>Clematis alpina</i> (L.) Mill.	5	1
<i>Clematis alpina</i> 'Ruby'	5	1
<i>Clematis</i> 'Jackmanii'	5, 23	2
<i>Clematis vitalba</i> L.	8, 18, 25, 32	4
<i>Clematis viticella</i> L.	5, 23	2
<i>Cornus alba</i> L.	2, 18	2
<i>Cornus alba</i> 'Elegantissima'	5	1
<i>Cornus controversa</i> Hemsl.	22, 37	2
<i>Cornus mas</i> L.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42	37
<i>Cornus sanguinea</i> L.	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 22, 25, 27, 29, 30, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 42	29
<i>Corylus avellana</i> L.	1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 18, 19, 21, 24, 26, 27, 31, 36, 37, 40, 41	18
<i>Corylus avellana</i> 'Fuscorubra'	2	1
<i>Cotinus coggygria</i> Scop. 'Rubrifolius'	5	1
<i>Cotoneaster dammeri</i> C. K. Schneid.	23	1
<i>Cotoneaster lucidus</i> Schldtl.	2	1
<i>Cotoneaster multiflorus</i> Bunge	1, 2, 6, 27	4
<i>Crataegus laevigata</i> (Poir.) DC.	1, 9, 10, 11, 16, 20, 27, 37, 38, 39, 42	11
<i>Crataegus xmedia</i> Bechst. 'Candidoplena'	33	1
<i>Crataegus xmedia</i> 'Paul's Scarlet'	16, 33, 37, 42	4
<i>Crataegus xmedia</i> 'Rubra Plena'	11, 16, 33, 37, 42	5
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	1, 2, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 24, 26, 27, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 42	25
<i>Crataegus pedicellata</i> Sarg.	35	1
<i>Crataegus persimilis</i> Sarg. 'Splendens'	37	1
<i>Deutzia scabra</i> Thunb.	11, 34, 42	3
<i>Euonymus europaeus</i> L.	1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42	30
<i>Euonymus fortunei</i> (Turcz.) Hand.-Mazz. 'Emerald'n Gold'	23	1
<i>Euonymus fortunei</i> 'Sunspot'	5	1
<i>Fagus sylvatica</i> L.	Nie zarejestrowano tylko w parkach 15, 17, 28 i 34 They were not recorded in 15, 17, 28 and 34 parks only	38

<i>Fagus sylvatica</i> 'Asplenifolia'	21	1
<i>Fagus sylvatica</i> 'Pendula'	5, 10, 23, 24, 25	5
<i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i> (Aiton) C. K. Schneid.	1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 13, 14, 20, 21, 24, 25, 26, 29, 31, 35, 36, 37, 38, 40, 41	22
<i>Forsythia xintermedia</i> Zabel	1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 42	26
<i>Forsythia xintermedia</i> 'Spectabilis'	5	1
<i>Forsythia suspensa</i> (Thunb.) Vahl	6, 9, 13, 15, 18, 32, 33, 37, 40	9
<i>Frangula alnus</i> Mill.	37, 42	2
<i>Fraxinus americana</i> L.	2, 20	2
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Nie zarejestrowano tylko w parkach 12 i 30 They were not recorded in 12 and 30 parks only	40
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Pendula'	8, 21, 22, 23	4
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> Marshall	2, 9, 18, 20, 32	5
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	2, 20, 24, 25, 35	5
<i>Hedera helix</i> L.	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 33, 35, 36, 37, 38, 40, 41	27
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb. ex Murray) Ser.	5	1
<i>Juglans ailantifolia</i> Carrière	34	1
<i>Juglans cinerea</i> L.	42	1
<i>Juglans nigra</i> L.	13, 25	2
<i>Juglans regia</i> L.	1, 2, 3, 5, 7, 9, 11, 14, 21, 29, 35, 39, 40, 41	14
<i>Kerria japonica</i> (L.) DC.	5	1
<i>Kerria japonica</i> 'Pleniflora'	5, 23	2
<i>Ligustrum vulgare</i> L.	26, 33	2
<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	26	1
<i>Lonicera periclymenum</i> L.	23	1
<i>Lonicera pileata</i> Oliv.	5	1
<i>Lonicera tatarica</i> L.	16, 37	2
<i>Lonicera xylosteum</i> L.	16, 20, 37	3
<i>Magnolia acuminata</i> L.	21	1
<i>Magnolia xsoulangiana</i> Soul.-Bod.	5, 26, 31, 34	4
<i>Magnolia</i> sp.	23	1
<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.	23	1
<i>Malus baccata</i> (L.) Borkh.	31	1
<i>Malus domestica</i> Borkh.	1, 8, 9, 10, 11, 24, 27, 29, 35, 36, 39, 40, 41, 42	14
<i>Malus xpurpurea</i> (Barbier et al.) Rehder	31	1
<i>Malus</i> sp.	3	1
<i>Morus alba</i> L.	3, 7, 9	3
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	2, 6, 23	3
<i>Parthenocissus tricuspidata</i> (Siebold et Zucc.) Planch.	23	1
<i>Philadelphus coronarius</i> L.	1, 2, 8, 9, 10, 11, 16, 18, 21, 23, 25, 27, 35, 37, 38, 40	16
<i>Philadelphus inodorus</i> var. <i>grandiflorus</i> (Willd.) A. Gray	1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 16, 18, 21, 35, 36, 37, 38, 40	15
<i>Philadelphus xlemoinei</i> Lemoine	16, 38	2
<i>Philadelphus pubescens</i> Loisel.	2, 9, 10, 11, 16, 18, 21, 25, 37, 38, 40	11
<i>Philadelphus xvirginialis</i> Rehder 'Virginal'	11, 23, 37	3
<i>Physocarpus opulifolius</i> (L.) Maxim.	21, 34	2
<i>Platanus xhispanica</i> Mill. ex Münchh. 'Acerifolia'	1, 2, 4, 5, 13, 18, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 35, 37, 40, 41	20
<i>Platanus orientalis</i> L.	20	1
<i>Populus alba</i> L.	2, 3, 7, 8, 9, 10, 16, 18, 20, 22, 23, 27, 29, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42	22
<i>Populus xberolinensis</i> (K. Koch) Dippel 'Berlin'	1, 34, 38, 42	4
<i>Populus xcanadensis</i> Moench	1, 7, 14, 17, 18, 19, 22, 29, 40	9
<i>Populus xcanescens</i> (Aiton) Sm.	2, 3, 9, 16, 20, 27, 29, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 42	14
<i>Populus nigra</i> L.	19, 26, 36, 37, 39	5
<i>Populus nigra</i> 'Italica'	2, 8, 10, 35	4
<i>Populus tremula</i> L.	35	1
<i>Populus trichocarpa</i> Torr. et A. Gray ex Hook.	38	1
<i>Potentilla fruticosa</i> L.	5	1
<i>Prunus avium</i> L.	7, 8, 11, 29, 40, 41	6
<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.	2, 6, 7, 10, 19, 20, 22, 24, 27, 32, 33, 35, 39, 40	14

<i>Prunus cerasifera</i> 'Pissardii'	5	1
<i>Prunus cerasus</i> L.	40, 41	2
<i>Prunus domestica</i> L. subsp. <i>domestica</i>	3, 8, 24, 29, 36, 41	6
<i>Prunus domestica</i> subsp. <i>syriaca</i> (Borkh.) Janch.	3, 8, 9, 11, 24, 26, 27, 29, 35, 36, 39, 40, 41	13
<i>Prunus laurocerasus</i> L.	42	1
<i>Prunus padus</i> L.	7, 10, 37, 42	4
<i>Prunus serotina</i> Ehrh.	1, 10, 37, 39, 42	5
<i>Prunus triloba</i> Lindl.	40	1
<i>Pyrus pyraister</i> (L.) Burgsd.	1, 5, 8, 11, 27, 29, 39, 40, 42	9
<i>Quercus cerris</i> L.	20	1
<i>Quercus palustris</i> Muenchh.	35	1
<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	2, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 18, 19, 20, 21, 24, 26, 28, 30, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42	23
<i>Quercus robur</i> L.	Wszystkie parki – all parks	42
<i>Quercus robur</i> f. <i>fastigiata</i> (Lam.) O. Schwarz	2, 12, 13, 23, 25, 26, 30, 31, 34, 40	10
<i>Quercus rubra</i> L.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 24, 26, 35, 36, 37, 40, 41, 42	22
<i>Rhamnus catharticus</i> L.	1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 18, 19, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 36, 37, 38, 39, 40, 42	24
<i>Rhododendron</i> sp.	5, 33	2
<i>Rhus typhina</i> L.	6, 25	2
<i>Ribes aureum</i> Pursh	8, 11, 27	3
<i>Ribes spicatum</i> E. Robson	7, 11, 27	3
<i>Ribes rubrum</i> L.	8, 11, 27	3
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 41	29
<i>Robinia viscosa</i> Vent.	21, 35	2
<i>Rosa canina</i> L.	14, 18, 33, 42	4
<i>Rosa rugosa</i> Thunb.	2	1
<i>Rubus caesius</i> L.	37	1
<i>Rubus idaeus</i> L.	37	1
<i>Rubus plicatus</i> Weihe et Nees	20, 27, 35	3
<i>Salix acutifolia</i> Willd.	7	1
<i>Salix alba</i> L.	1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42	29
<i>Salix babylonica</i> L. 'Tortuosa'	34	1
<i>Salix caprea</i> L.	6, 7, 9, 19, 21, 22, 36, 37, 39	9
<i>Salix caprea</i> 'Kilmarnock'	23	1
<i>Salix elaeagnos</i> Scop. 'Angustifolia'	7	1
<i>Salix fragilis</i> L.	29	1
<i>Salix purpurea</i> L. 'Nana'	29, 34	2
<i>Salix xsepulcralis</i> Simonk. 'Chrysocoma'	1, 5, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 25, 29, 34, 37, 38, 39, 40	15
<i>Salix viminalis</i> L.	19, 29, 40	3
<i>Sambucus nigra</i> L.	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42	36
<i>Sambucus racemosa</i> L.	6, 10, 24, 37, 39, 40, 41, 42	8
<i>Sarothamnus scoparius</i> (L.) W. D. J. Koch	5, 26	2
<i>Sophora japonica</i> L.	23, 35	2
<i>Sorbaria sorbifolia</i> (L.) A. Braun	10	1
<i>Sorbus aria</i> (L.) Crantz	10, 33	2
<i>Sorbus aucuparia</i> L.	6, 17, 19, 23, 26, 27, 33, 37	8
<i>Sorbus intermedia</i> (Ehrh.) Pers.	2, 26, 33	3
<i>Spiraea</i> 'Arguta'	34	1
<i>Spiraea chamaedryfolia</i> L. emend. Jacq.	1, 6, 8, 10, 11, 13, 27, 29, 38, 39, 40	11
<i>Spiraea japonica</i> L. f. 'Froebelii'	34	1
<i>Spiraea japonica</i> 'Little Princess'	23, 34	2
<i>Spiraea xvanhouttei</i> (Briot) Zabel	1, 6, 8, 10, 13, 29, 39, 40	8
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S. F. Blake	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42	35
<i>Syringa xchinensis</i> Willd.	11, 18, 19, 40	4
<i>Syringa emodi</i> Wall. ex G. Don	20	1
<i>Syringa</i> 'Madame Lemoine'	23	1
<i>Syringa meyeri</i> C. K. Schneid.	5	1
<i>Syringa vulgaris</i> L.	2, 3, 4, 8, 11, 12, 13, 18, 19, 20, 23, 25, 26, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 40, 42	21

<i>Tamarix ramosissima</i> Bunge	5, 23, 34	3
<i>Tamarix tetrandra</i> Pall.	5, 23, 34	3
<i>Tilia americana</i> L.	5	1
<i>Tilia cordata</i> Mill.	Nie zarejestrowano tylko w parkach 17 i 41 They were not recorded in 17 and 41 parks only	40
<i>Tilia</i> 'Euchlora'	14, 25	2
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Nie zarejestrowano tylko w parku 41 They were not recorded in 41 park only	41
<i>Tilia platyphyllos</i> f. <i>laciniata</i> (Loudon) V. Engl.	40	1
<i>Tilia tomentosa</i> Moench	5, 25, 26, 31, 37, 40	6
<i>Tilia tomentosa</i> 'Pendula'	9, 13, 18, 35, 37, 40	6
<i>Ulmus</i> 'Camperdownii'	37	1
<i>Ulmus glabra</i> Huds.	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42	36
<i>Ulmus</i> \times <i>hollandica</i> Mill.	3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 25, 31	9
<i>Ulmus laevis</i> Pall.	Nie zarejestrowano tylko w parkach 20 i 30 They were not recorded in 20 and 30 parks only	40
<i>Ulmus minor</i> Mill. emend. Richens	1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 15, 18, 19, 27, 30, 31, 34, 36, 39, 41, 42	19
<i>Ulmus minor</i> var. <i>suberosa</i> (Moench) Soó	2	1
<i>Viburnum lantana</i> L.	3, 6, 7, 8, 9, 14, 16, 18, 20, 27, 33, 35, 37, 39, 40	15
<i>Viburnum opulus</i> L.	37, 42	2
<i>Vinca minor</i> L.	5, 11, 40	3
<i>Wisteria floribunda</i> (Willd.) DC.	5, 23	2
<i>Wisteria sinensis</i> (Sims) Sweet	23	1

Tabela 2 – Table 2
Obwody pni niektórych drzew (na wys. 130 cm)
Trunk circumferences of some trees (at the height of 130 cm)

Gatunek, odmiana/Species, cultivar	Park – obwody pni (cm)/Park – trunk circumferences (cm)
Gymnospermae	
<i>Abies nordmanniana</i>	Chełm Górny – 180
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	Krajnik Górny – 243 (na wys. 80 cm – at the height of 80 cm)
<i>Chamaecyparis pisifera</i>	Krajnik Górny – 178, 106, 100
<i>Ginkgo biloba</i>	Krajnik Górny – 213, Lubiechów Górny – 395
<i>Juniperus virginiana</i>	Smolnica – 130
<i>Larix decidua</i>	Kamienny Jaz – 256
<i>Picea abies</i>	Golenice – 315, Krajnik Górny – 302
<i>Pinus strobus</i>	Grzybno – 235
<i>Sequoiadendron giganteum</i>	Brwice – 350
<i>Taxus baccata</i>	Chełm Górny – 100, 65, 60, Kamienny Jaz – 2 pnie zrosnięte, razem o obw. 152 cm (two fused trunks, together 152 cm in circumference), Krajnik Górny – 198, Nawrocko – 125, 120, Smolnica – 208, 150, Warnice – 2 pnie zrosnięte, razem o obw. 323 cm (two fused trunks, together 323 cm in circumference)
Angiospermae	
<i>Acer campestre</i>	Chełm Górny – 310, Krzymów – 295, 280, Nawrocko – 190, Stoki – 235, Warnice – 172, 128
<i>Acer platanoides</i>	Dyszno – 324, 312, Grzybno – 310, 245, Orzechów – 310, Roścín – 290, Warnice – 287
<i>Acer platanoides</i> 'Schwedleri'	Dyszno – 203, Troszyn – 208
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Lubiechów Górny – 290
<i>Aesculus \times carnea</i>	Warnice – 202
<i>Aesculus flava</i>	Dyszno – 202, Krajnik Górny – 273
<i>Aesculus hippocastanum</i>	Dyszno – 404
<i>Ailanthus altissima</i>	Krzyków – 260
<i>Carpinus betulus</i>	Chełm Górny – 200, Chłopowo – 258, Grzybno – 207, Lubiechów Górny – 325, 265, Nawrocko – 278, 258, Rosnowo – 215, Zatoń Dolna – 255
<i>Castanea sativa</i>	Stoki – 110
<i>Fagus sylvatica</i>	Bielin – 405, Chełm Górny – 345, Dyszno – 346, Golenice – 406, Krajnik Górny – 295, Narost – 405, 325, Rurka – 410, 320, Witnica – 320, 300, Zatoń Dolna – 307
<i>Fagus sylvatica</i> 'Asplenifolia'	Krzyków – 270
<i>Fagus sylvatica</i> 'Pendula'	Dyszno – 286
<i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i>	Dyszno – 290, Krajnik Górny – 286, Narost – 298, Zatoń Dolna – 285
<i>Fraxinus excelsior</i>	Bielin – 385, Warnice – 302, Witnica – 325, Zatoń Dolna – 302
<i>Gleditsia triacanthos</i>	Krajnik Górny – 223, 188

<i>Magnolia ×soulangeana</i>	Rosnowo – na wys. 120 cm rozgałęzia się na 2 pnie o obw. 85 i 70 cm (at the height of 120 dichotomously divided into 2 trunks, 85 and 70 cm in circumference)
<i>Platanus ×hispanica</i> ‘Acerifolia’	Krajnik Górny – 303, Nawrocko – 335, Orzechów – ok. (ca.) 450, Roścín – 300, Witnica – 315, Zatoń Dolna – 302
<i>Populus alba</i>	Bielin – 505, 340, Orzechów – 370, 300, Zatoń Dolna – 400
<i>Populus ×canescens</i>	Bielin – 435
<i>Populus trichocarpa</i>	Warnice – 263
<i>Quercus palustris</i>	Stoki – 268, 215
<i>Quercus petraea</i>	Kłepicz – 350, Ostrowiec – 305, Witnica – 310, Zielin – 322
<i>Quercus robur</i>	Chełm Górny – 390, Gądno – 300, Golenice – 462, 388, Grzybno – 320, Kłepicz – ok. (ca.) 400, Orzechów – 305, Raduń – 420, Roścín – 358, 302, Troszyn – 425, 420, 375, Warnice – 343, Witnica – 400, 330, Zatoń Dolna – 309
<i>Quercus robur</i> f. <i>fastigiata</i>	Rosnowo – 280
<i>Quercus rubra</i>	Troszyn – 262, Witnica – 245
<i>Salix alba</i>	Czachów – 312, Rurka – 450, 300
<i>Sophora japonica</i>	Stoki – 285
<i>Tilia cordata</i>	Grzybno – 315, Rosnowo – 320, Zielin – 295
<i>Tilia</i> ‘Euchlora’	Grzybno – 238
<i>Tilia platyphyllos</i>	Dobropole – 390, Dyszno – 314, Grzymiradz – ponad (over) 480, Rurka – 295, Warnice – 346, 321
<i>Tilia tomentosa</i>	Nawrocko – 484
<i>Tilia tomentosa</i> ‘Pendula’	Dobropole – 260, Troszyn – 198
<i>Ulmus glabra</i>	Czachów – 200, Kamienny Jaz – 260, 210, Kłepicz – 280
<i>Ulmus laevis</i>	Bielin – 405, 310, Gądno – 282, Kamienny Jaz – 276, 264, 260 z dużymi przyporami (with long and high buttresses)